

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 31/2001 vp

Hallituksen esitys vakuutetuilta ja työnantajilta perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja Kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä lokakuuta 2001 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen vakuutetuilta ja työnantajilta perittäviä sosiaaliturvamaksuja ja Kansaneläkelaitoksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 150/2001 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen laiksi vuodelta 2002 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista (LA 25/2001 vp — Liisa Hyssälä /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 6 päivänä kesäkuuta 2001 ja
- toimenpidealoitteen eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisesta (TPA 61/2001 vp — Sulo Aittoniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 11 päivänä toukokuuta 2001.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Pertti Tuhkanen, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö Erkki Meriläinen, Kansaneläkelaitos
- tutkimuspäällikkö Margareta Heiskanen, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- työmarkkina-asiamies Pauliina Hirsimäki, Kirkon sopimusvaltuuskunta
- asiamies Juhapekka Suutarinen, palvelutyönantajat
- ekonomisti Helena Pentti, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
- pääekonomisti Pasi Holm, Suomen Yrittäjät
- asiamies Johan Åström, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- toiminnanjohtaja Teuvo Ikonen, Valtakunnallinen eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vakuutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta annettua lakia ja valtion vuonna 1999 kansan-

eläkelaitokselle suorittaman takuusuorituksen vähentämisestä annettua lakia sekä kansaneläkelain 59 ja 59 a §:n muuttamisesta annetun lain ja sairausvakuutuslain 59 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä.

Eläkkeensaajilta verotettavan eläketulon perusteella perittävää sairausvakuutusmaksua ehdotetaan alennettavaksi vuoden 2002 alusta 0,80 prosenttiyksiköllä. Eläkkeensaajien maksu alenisi nykyisestä 2,70 prosentista 1,90 prosenttiin. Muiden vakuutettujen sairausvakuutusmaksu olisi edelleen 1,50 prosenttia kunnallisverotuksessa verotettavasta tulosta.

Yksityisiltä työnantajilta perittävä kansaneläkemaksu alenisi I maksuluokkaan kuuluvilla yrityksillä 0,65 prosenttiyksiköllä ja muihin maksuluokkiin kuuluvilla yrityksillä 0,45 prosenttiyksiköllä. Uudet kansaneläkemaksut, joita perittäisiin maaliskuun alusta 2002, olisivat yrityksen poistojen määrästä ja palkkasummasta riippuen 1,35, 3,55 tai 4,45 prosenttia ennakonpidätyksen alaisen palkan määrästä. Maksuluokkien poistoraja, joka on ollut 300 000 markkaa, muutettaisiin euromääräiseksi pyöristäen lähimpään täyteen 100 euroon.

Kunnalta, kuntayhtymältä ja kunnalliselta liikelaitokselta sekä kirkkotyönantajilta perittävä kansaneläkemaksu alenisi 0,75 prosenttiyksiköllä maaliskuun alusta 2002. Uusi maksu olisi 2,40 prosenttia palkoista. Valtiolta ja sen muulta laitokselta kuin liikelaitokselta sekä Ahvenanmaan maakunnalta perittävä kansaneläkemaksu olisi edelleen 3,95 prosenttia. Työnantajan kansaneläkemaksu samoin kuin työnantajan sairausvakuutusmaksu perittäisiin edelleen ennakonpidätyksen alaisen palkan ja verovapaan ulkomaantyötulon rahana maksettavan osan perusteella.

Työnantajan sairausvakuutusmaksuun ei ehdoteta muutoksia. Yksityisten työntekijien, kuntatyöntekijien ja kirkkotyöntekijien sairausvakuutusmaksu olisi 1,60 prosenttia ja muiden työntekijien 2,85 prosenttia palkoista. Valtion liikelaitoksista annetussa laissa tarkoitettujen laitosten kansaneläke- ja sairausvakuutusmak-

sut määräytyisivät edelleen vastaavasti kuin yksityisillä työnantajilla.

Kansaneläkelaitoksen rahoitukseen liittyen ehdotetaan jatkettavaksi vuoden 2003 loppuun määräaika, jonka kuluessa Kansaneläkelaitoksen on suoritettava loppuun valtion takuusuorituksen alentamisesta johtuvan 500 miljoonan markan rahoitusvajeen kattaminen. Mainittu 500 miljoonan markan suuruinen rahoitusvastuu ehdotetaan muutettavaksi euron tarkkuudella euromääräiseksi. Samalla ehdotetaan jatkettavaksi vuoden 2003 loppuun aikaa, jolloin Kansaneläkelaitos voi tarvittaessa siirtää varoja kansaneläkerahastosta sairausvakuutusrahastoon ja päinvastoin.

Työnantajan sosiaaliturvamaksusta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi valtuutussäännös, jonka perusteella voidaan valtioneuvoston asetuksessa säätää rahamääristä, joita pienemmistä suorituksesta ei tarvitse suorittaa työnantajan sosiaaliturvamaksua.

Esitys liittyy valtion vuoden 2002 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2002 alusta.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 25/2001 vp ehdotetaan eläkkeensaajien ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamista asteittain siten, että vuonna 2002 korotus olisi 0,4 penniä. Vuonna 2003 sairausvakuutusmaksua ei enää perittäisi.

Toimenpidealoite

Toimenpidealoitteessa TPA 61/2001 vp ehdotetaan, että eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan kokonaisuudessaan Lipposen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti tämän vaalikauden loppuun mennessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamiensa selvitysten perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Eläkkeensaajilta on peritty korotettua sairausvakuutusmaksua vuodesta 1993 alkaen. Suurimmillaan eläkkeensaajien maksukorotus on ollut 3 penniä veroäyriä.

Eläkeläisten korotettua sairausvakuutusmaksua on viime vuosina asteittain alennettu siten, että vuonna 2001 korotuksen osuus on ollut 1,2 prosenttia veronalaisesta eläketulosta. Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan. Valiokunta on jo aiemmin mietinnössään (StVM 36/2000 vp) pitänyt tarpeellisenä, että eläketulon perusteella maksettavan ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista edelleen jatketaan. Valiokunta edellyttää, että vuonna 2003 jäljellä oleva korotuksen osuus 0,40 penniä poistetaan, jolloin ylimääräinen maksu kokonaisuudessaan on poistettu.

Hallituksen esityksen mukaan yksityisiltä ja kunnallisilta työnantajilta perittävät kansaneläkemaksut alenisivat. Valtiolta perittävä kansaneläkemaksu säilyisi ennallaan. Valiokunta toteaa, että julkisen sektorin työnantajien ja yksityisen sektorin työnantajien maksuissa on edelleen selvä ero. Esityksen mukaisesti kuntatyönantajien kansaneläkemaksu olisi 1,05 prosenttiyksikköä ja valtion 2,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin alin yksityisen puolen työnantajan kansaneläkemaksu. Tilanne, jossa julkista työtä rasittavat yksityistä puolta huomattavasti korkeammat työn sivukulut, ei ole tasapuolinen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että alennusten jatkamista on arvioitava työllisyyden ja Kansaneläkelaitoksen rahoituksen turvaamisen kannalta.

Yksityiskohtaiset perustelut

Valiokunta ehdottaa vakuutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta annettavan lain 5 §:n 2 momenttia muutettavaksi. Hallituksen esityksestä poikkeava sanamuoto on tarpeen sen vuoksi, että sellaisten työnantajien, joiden tilikausi poikkeaa kalenterivuodesta, työnantajan kansaneläkemaksu määräytyisi samalla tavoin kuin tähän asti. Muutoksella ei ole valiokunnan saaman selvityksen mukaan taloudellisia vaikutuksia.

Aloitteet

Valiokunta ehdottaa lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylättäväksi, koska hallituksen esitys ja valiokunnan ehdotus poikkeavat siitä, mitä valiokunnan käsiteltävänä olevassa lakialoitteessa ehdotetaan. Nyt hyväksyttävillä lakiehdotuksilla edetään toimenpideoitteen esittämään suuntaan, joten valiokunta ehdottaa toimenpideoitteen hylättäväksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 3.—5. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina,

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 1. lakiehdotuksen 5 § ja 2. lakiehdotuksen johtolause muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoite LA 25/2001 vp hylätään ja

että toimenpideoite TPA 61/2001 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

5 §

Työnantajan kansaneläkemaksu

(1 mom. kuten HE)

Työnantajan maksuluokka määräytyy kalenterivuotta toiseksi edeltävältä verovuodelta toimitettua verotusta varten annetussa veroilmoituksessa ilmoitettujen kuluvan käyttöomaisuuden hankintamenosta tehtyjen säännönmukaisen poistojen ja samana verovuonna maksettujen palkkojen perusteella. Jos sanotulta verovuodelta ei ole toimitettu verotusta, käytetään sitä edeltävältä verovuodelta toimitetun verotuksen tietoja. Työnantajan kansaneläkemaksun

II maksuluokkaan kuuluu liiketoimintaa harjoittava yksityinen työnantaja, joka on velvollinen suorittamaan valtiolle tuloveroa, sekä tuloverolain 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu liiketoimintaa harjoittava elinkeinoyhtymä, jos (poist.) poistojen määrä on yli 50 500 euroa ja samalla vähintään 10 ja enintään 30 prosenttia (poist.) maksetuista palkoista. Liiketoimintaa harjoittava työnantaja ja elinkeinoyhtymä kuuluu III maksuluokkaan, jos (poist.) poistojen määrä on yli 50 500 euroa ja samalla yli 30 prosenttia (poist.) maksetuista palkoista. Muut yksityiset työnantajat kuuluvat I maksuluokkaan.

(3 mom. kuten HE)

2.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työnantajan sosiaaliturvamaksusta 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun lain (366/1963) 1 §:n 1 momentti ja 2 (poist.) § sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti laissa 1278/1999 ja 2 § (poist.) laissa 1119/1996 sekä

lisätään lakiin siitä lailla 906/2001 kumotun 3 §:n tilalle uusi 3 §, seuraavasti:

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Marjatta Vehkaoja /sd	Pehr Löf /r (osittain)
vpj.	Timo Ihamäki /kok	Juha Rehula /kesk
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok (osittain)	Päivi Räsänen /kd
	Merikukka Forsius /vihr	Sari Sarkomaa /kok
	Tuula Haatainen /sd (osittain)	Arto Seppälä /sd (osittain)
	Inkeri Kerola /kesk	Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
	Niilo Keränen /kesk (osittain)	Raija Vahasalo /kok (osittain)
	Valto Koski /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk (osittain)
	Marjaana Koskinen /sd (osittain)	vjäs. Marjukka Karttunen /kok (osittain).

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää

apulaissihteeri Harri Sintonen.

VASTALAUSE

Perustelut**Työvoimavaltaisen työn hintaa alennettava**

Verotusta tulee tarkastella paitsi fiskaalisesta näkökulmasta myös työllisyyden ja yhteiskunnan oikeudenmukaisuuden kannalta. Pienipalkkaisen työn korkea verorasitus on työllistämisen ja työllistymisen este. Suomen talouskehityksen suuri uhkatekijä on pitkäaikaistyöttömyys eli ikääntyneiden ja vähemmän koulutettujen työttömyyden jääminen korkealle tasolle.

Veroratkaisuilla tulee luoda tilaa tasapainoiselle kasvulle ja työllisyyden paranemiselle. Tämä onnistuu parhaiten kohdentamalla työnantajamaksujen kevennysvara pienipalkkaisen työn verorasituksen keventämiseen. Voimakasta pienipalkkaisen työn maksurasituksen keventämistä on viime vuosina tehty esimerkiksi Ranskassa, Hollannissa, Belgiassa ja Isossa-Britanniassa.

Suomessa työnantajan kansaneläkemaksu on yksi keskeisimmistä työvaltaisista yrityksistä rasittavista välillisistä kustannuksista. Tarmo Pukkilan johtama sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä on todennut (STM:n työryhmämuistioita 1999:11), että tarkoituksenmukaisin tapa keventää työnantajamaksuja tällä hetkellä on työnantajan kansaneläkemaksun alentaminen nykyisen porrastuksen puitteissa.

Kansaneläkemaksun alennuksen kohdistaminen lakialoitteessa esitetyllä tavalla täysimääräisesti alimpaan poistoporrastusluokkaan merkitsee sitä, että alennus painottuu erityisesti työvoimavaltaiseen palvelutuotantoon ja pienituloisimpaan työvoimaan.

Heikentyvän talouskasvun tilanteessa on välttämätöntä ryhtyä tehokkaisiin työllisyyttä parantaviin toimenpiteisiin. Viimeaikaisissa tutkimuslaitosten suhdannekatsauksissa on korostettu aloitteen kaltaisia toimia. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos on todennut, että matalan tuottavuuden tehtävien työvoimakustannuksia

on voitava alentaa. Palkansaajien tutkimuslaitos on puolestaan esittänyt puutteellisesti koulutetun työvoiman työllisyysmahdollisuuksien parantamiseksi verotukien ja sosiaaliturvamaksujen rakenteiden korjauksia.

Optimaalisinta olisi, että työnantajan sivukulujen vähennys voitaisiin kohdistaa kokonaisuudessaan pienipalkkaiseen työhön. Hallituksen tuleekin ensi sijassa ryhtyä toimenpiteisiin tällaisen mallin tekniseksi toteuttamiseksi. Useissa Euroopan maissa tällaisten mallien löytäminen on ollut mahdollista.

Vastalauseessa ehdotetaan työnantajan kansaneläkemaksun poistamista kokonaan alimmassa poistoporrastusluokassa. Alennus on siis kaksi prosenttiyksikköä hallituksen ehdottaman 0,65 prosenttiyksikön sijaan. Toisessa ja kolmannessa poistoporrastusluokassa työnantajan kansaneläkemaksu pysyisi ennallaan hallituksen ehdottaman 0,45 prosenttiyksikön alennuksen sijaan.

Kansaneläkelaitokselle aiheutuvan maksutulojen vähenemisen vuoksi ehdotetaan arvonlisäveron tuotosta tilitettäväksi KELAlle tarvittava määrä laitoksen rahoituksen turvaamiseksi.

Keskustan ehdotuksen suorat kustannuksia lisäävät vaikutukset hallituksen ehdotukseen nähden olisivat noin 1,6 mrd. mk. Ehdotuksella arvioidaan olevan huomattavia työllisyysvaikutuksia, joten dynaamiset vaikutukset huomioon ottaen ehdotuksen kustannusvaikutus jäisi alle miljardin markan.

Eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamiseen sitouduttava

Eläkeläisten ylimääräinen sairausvakuutusmaksu on luvattu poistaa useita kertoja. Korotukselle on vaikeaa löytää kestäviä perusteita, semminkin kun heikkenevän talouden merkeistä huolimatta kyse on 1990-luvun alussa säädetyistä väliaikaiseksi tarkoitettusta asiasta. Sitoutuminen lupauksiin ylimääräisen maksurasituksen

poistamisesta on ollut vaihtelevaa päätöksenteon ja valtiovarainministeriön valmistelun kulkiessa menneiden vuosien varrella eri tahtiin. Kyse on lupausten lunastamisesta ja oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta.

Keskusta on maksun alentamisen eri vaiheissa kannattanut ylimääräisen maksun etupainotteista poistamista. Tänäpä ollaan tilanteessa, jossa jäljellä olevasta 1,2 pennistä tullaan tulevana vuonna 2002 poistamaan 0,8 penniä. Jäljelle jää edelleen 0,4 pennin ero palkansaajiin verrattuna. Lupauksia viimeisenkin erotuksena olevan osan poistamisesta on eri yhteyksissä annettu. Eduskunnan tulee päätöksillään edellyttää hallitusta toimimaan tahtonsa mukaisesti, siksi esitämme hyväksyttäväksi asiaa koskevan lausuman.

Vastalauseen muutosehdotus

5 §

Työnantajan kansaneläkemaksu

Työnantajan kansaneläkemaksu suoritetaan työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkan ja työtulon perusteella. Maksun suuruus on:

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät 2.—4. lakiehdotukset hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina ja,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin mietinnön mukaisena paitsi 5 § muutettuna (Vastalauseen muutosehdotus) ja

että lisäksi hyväksytään vastalauseen mukainen lausumaehdotus (Vastalauseen lausumaehdotus):

1) yksityisellä työnantajalla sekä sellaisella valtion liikelaitoksella, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia:

- a) I maksuluokassa 0,00 prosenttia;
 - b) II maksuluokassa 4,00 prosenttia;
 - c) III maksuluokassa 4,90 prosenttia;
- (2—6 kohta kuten StVM)
(2 ja 3 mom. kuten StVM)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun

korotus poistetaan kokonaisuudessaan vuonna 2003.

StVM 31/2001 vp — HE 150/2001 vp

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2001.

Juha Rehula /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk

Yhdyn vastalauseeseen sen lausumaehdotuksen osalta

Päivi Räsänen /kd